

Лариса Ковальчук

Методологічні засади дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації

Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika 22,
77-86

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Лариса КОВАЛЬЧУК

Методологічні засади дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації

У статті з'ясовано сутність головних ключових понять дослідження („глобалізація”, „глобалізація освіти”, „культура”, „парадигма” тощо). Зазначено головні чинники, що визначають вплив глобалізації на життєдіяльність сучасного суспільства й на такі важливі сфери людського буття, як освіта та культура. Акцентовано увагу на історичних викликах для освіти ХХІ століття, пов'язаних з процесами глобалізації. Обґрунтовано доцільність застосування парадигмального підходу в оцінці викликів процесів глобалізації для розвитку освіти. Теоретично осмислено методологічні засади дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації.

Постановка проблеми. Питання про роль і місце освіти, філософські засади та технологічні можливості її впливу на глибинні процеси життя суспільства загалом, на формування особистості людини зокрема, культури мислення людини, культури її поведінки в сучасному світі сьогодні стали планетарними педагогічними проблемами. Україна творить свою парадигму освіти у той час, коли в світовому освітньому просторі йдеться про глобальну освіту та виховання людини ХХІ століття, якій властива позиція громадянина світу, члена світової спільноти. Адже вона має бути готовою приймати відповідальні рішення за себе, за все те, що відбувається не тільки в тій країні, в якій вона живе, але й загалом на планеті. З огляду на це особливої значущості набувають наукові пошуки, присвячені дослідженню актуальних питань формування освітнього простору в умовах стрімкого розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів у сучасному світі, впровадженню нових моделей освіти тощо.

Мета нашого дослідження полягає в теоретичному осмисленні методологічних засад дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації. Відповідно до мети окреслено завдання дослідження:

- 1) з'ясувати сутність головних ключових понять дослідження („глобалізація”, „глобалізація освіти”, „культура”, „парадигма” тощо);
- 2) визначити головні чинники, що зумовлюють вплив глобалізації на життєдіяльність сучасного суспільства;
- 3) теоретично осмислити методологічні засади дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку людської цивілізації глобалізація стала об'єктивним процесом, що охоплює різні аспекти суспільного життя (економічні, екологічні, інформаційні, комунікаційні, політичні, соціокультурні та ін.) і спонукає до пошуку адекватних стратегій у відповідь на різноманітні виклики цього процесу. У соціології розглядають „глобалізацію (франц. *global* – всесвітній, загальний, від лат. *globus* – куля) як процес (або комплекс процесів), який вкладає соціальну трансформацію в межі просторової організації соціальних відносин та компромісів, котрі характеризуються поширеністю, інтенсивністю, швидкістю і впливом, генеруючи трансконтинентальні чи міжрегіональні потоки та низку діяльностей, взаємодії (Д. Гелд); інтенсифікацію всесвітніх соціальних відносин, які поєднують віддалені місцевості таким чином, що місцеві події стають частиною подій, що відбуваються на великій відстані, і навпаки (Е. Гідденс)”¹. У філософії під *глобалізацією* розуміють „процеси в сучасному суспільстві, що проявляються в проникненні технологій, практик, продуктів окремих корпорацій чи фірм в усі або більшість країн світу, в поширенні єдиних стандартів здійснення життєдіяльності на всі або більшість країн світу”².

Сучасний український вчений-педагог, антрополог В. Кремень акцентує на тому, що „глобалізація – це процес утворення всепланетного людства, водночас вона утворює загальні умови, правила, норми існування, що виникають унаслідок формування всепланетної людської спільноти”³. Вчений вважає, що „процес глобалізації – це зустріч людства із самим собою як узагальненою спільнотою, це самопізнання людини і людської природи в універсальному вигляді планетарної людської спільноти – всесвітнього людства. Тому виклик глобалізації не є суто зовнішнім

¹ Соціологічна енциклопедія, укладач В.Г. Городяненко, Київ 2008, с. 83.

² В. Петрушенко, *Глумачний словник основних філософських термінів*, Львів 2009, с. 40.

³ В.Г. Кремень, *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору*, Київ 2009, с. 182.

викликом⁴... І досі не зрозуміло, що ж у кінцевому підсумку глобалізація несе країнам – загрозу чи нові можливості? Очевидно, і те, й інше⁵.

За своїми наслідками глобалізаційні процеси охоплюють не лише економічну сферу, а чинять глибинний вплив на різні сторони життєдіяльності суспільства. До рушійних сил глобалізації дослідники відносять такі головні чинники:

- 1) *економічний* (зумовлений величезною концентрацією і централізацією капіталу, зростанням потужних компаній і фінансових груп, які все більше виходять за межі національних кордонів, освоюючи світовий економічний простір);
- 2) *політичний* (державні кордони поступово втрачають значення, стають прозорішими, дають дедалі більше можливостей для свободи пересування);
- 3) *міжнародний* (динаміка глобалізації пов'язана з датами визначних міжнародних подій, що стимулювали і прискорили процеси глобалізації);
- 4) *технічний* (засоби транспорту і зв'язку створюють дотепер небачені можливості для швидкого поширення ідей, товарів, фінансових ресурсів);
- 5) *суспільний* (послаблення ролі традицій, соціальних зв'язків і звичаїв сприяє мобільності людей в географічному, духовному і емоційному аспектах) тощо⁶.

У своїй сукупності зазначені чинники визначають інтенсивний вплив процесів глобалізації й на такі важливі сфери людського буття, як освіта та культура. У сучасних наукових дослідженнях (О. Брижатиї, Г. Васянович, Ю. Зіньковський, В. Кремень, К. Левківський, В. Лисенко, А. Сбруєва, С. Серебрянський, Є. Суліма, В. Цикін, В. Чайка та ін.) наголошується на тому, що освіта стає стратегічним ресурсом соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення конкурентоспроможності і авторитету держави на міжнародній арені. Динаміка інтеграційних і глобалізаційних процесів, широка інформатизація усіх без винятку сфер життєдіяльності людини, вимагає сьогодні від неї оволодіння здатністю навчатися упродовж цілого життя, адже саме процес активної освітньої діяльності дає їй змогу пізнавати нове, засвоювати знання, набувати необхідних компетенцій, що сприяє її творчій самоактуалізації та самореалізації у сучасному світі, який постійно змінюється.

Ми погоджуємося з поглядами О. Брижатої, В. Кременя, В. Цикіна та інших науковців, які акцентують увагу на тому, що суспільство сьогодні

⁴ Там само, с. 182.

⁵ Там само, с. 156.

⁶ Там само, с. 167.

стає дедалі більш людиноцентричним. За таких умов у сучасному глобалізованому світі індивідуальний розвиток особистості людини є головним показником розвитку суспільства і світового прогресу. У такому сенсі вважаємо слушною думку дослідників про те, що „найбільш пріоритетними сферами у XXI столітті стають наука – як сфера, яка виробляє нові знання, і освіта – як сфера, яка олюднює знання і, передусім, забезпечує індивідуальний розвиток людини, її соціалізацію. І тільки та країна, яка спроможна забезпечити пріоритетний розвиток цих сфер, зможе претендувати на гідне місце у світовій спільноті, бути конкурентоздатною”⁷.

Освіта (за С. Гончаренком) — це „процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов’язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості”⁸. Аналізуючи сутність цієї фундаментальної категорії, яка має цілісну, багатофункціональну і багатосмислову структуру, вчений слушно підкреслює, що „освіта виконує три важливі *функції*:

- 1) *людинотворчу* — забезпечення певного рівня знань, грамотності; стану емоційно-вольової сфери, поведінкових орієнтацій, готовності до виконання різних соціальних ролей, видів діяльності тощо;
- 2) *технологічну* — забезпечення „бази життя”; формування навичок і вмінь трудової, громадської, господарської, професійної діяльності, розвиток комунікативності в різних видах діяльності тощо;
- 3) *гуманістичну* — виховання людей в душі миру, високої моральності, культури, розуміння пріоритетів загальнолюдських цінностей (життя, праці, самої людини, природи тощо)”⁹.

У контексті дослідження впливу процесів глобалізації зазначимо, що у XXI столітті освіта опинилася перед низкою викликів, серед яких вважають визначальними:

- 1) необхідність забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна поколінь, а також слід відшукати раціональні схеми співвідношення між лавиноподібним розвитком знань, високих технологій і людською здатністю їх творчо засвоїти;
- 2) необхідність забезпечити оптимальний баланс між локальним і глобальним з тим, щоб людина, формуючись як патріот своєї країни, усвідомлювала реалії глобалізованого світу, була здатною жити і діяти

⁷ В. Цикин, О. Брижатый, *Синергетика и образование: новые подходы*, монографія, Сумы 2005, с. 238.

⁸ *Енциклопедія освіти*, Акад. пед. наук, гол. ред. В.Г. Кремень, Київ 2008, с. 614.

⁹ Там само, с. 614–615.

- у цьому світі, нести частку відповідальності за нього, бути, по суті, не лише громадянином країни, але й громадянином світу;
- 3) необхідність сформувати на загальнолюдському і індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності, забезпечити право кожного стати і залишатися самим собою відповідно до своїх природних здібностей, що й зможе забезпечити високий рівень демократизму суспільства;
  - 4) необхідність виробити у людини здатність до свідомого і ефективного функціонування в умовах небувалого ускладнення взаємин у глобалізованому, інформаційному суспільстві, підвищеної комунікативності життя і інформаційної насиченості середовища життєдіяльності, які постійно зростають;
  - 5) потребу мінімізувати асиметрію між матеріальністю і духовністю, культивувати у кожної особистості піднесеність думки і величність духу відповідно до національних традицій і переконань, формувати конструктивізм як основу життєвої позиції, утвердження культури толерантності¹⁰.

У такому контексті йдеться про виникнення такого явища, як глобалізація освіти. Це поняття увійшло в науковий обіг завдяки працям В. Андрушенка, С. Балла, Ж. Делора, М. Згуровського, В. Кременя, А. Сбруєвої та інших науковців, які досліджували актуальні проблеми реформування освітніх систем різних країн і глобальної освітньої політики у світовому та європейському освітньому просторах. За А. Сбруєвою, *глобалізація освіти* (англ. *globalization of education*) – це „процес конвергенції принципових засад освітньої політики національних держав у цілій низці параметрів, передусім таких, як цілі та стратегії розвитку освіти, способи та критерії оцінки ефективності освітніх систем тощо”¹¹. На підставі аналізу досліджень науковець визначила три головні аспекти впливу глобалізації на розвиток освітніх процесів:

- 1) *політичний* (цей аспект впливу глобалізації освіти визначається поширенням ідей лібералізму на освітню політику значної сукупності держав тощо);
- 2) *економічний* (цей аспект впливу глобалізації освіти полягає у її перетворенні на предмет міжнародної торгівлі, що відкрило нові, досі небачені можливості для інвестицій у сферу освіти, для отримання від неї прибутків тощо);
- 3) *культурний* (це багатовимірний процес, у якому одночасно відбуваються і гомонізація, і гетерогенізація, і глобалізація, і локалізація, що вимагає від освіти як підготовки наступного покоління до життя

¹⁰ В. Цикин, О. Брижатый, *Синергетика и образование: новые подходы*, монографія, Сумы 2005, с. 238–239.

¹¹ *Енциклопедія освіти*, Акад. пед. наук, гол. ред. В.Г. Кремень, Київ 2008, с. 137.

у „глобальному помешканні”, так і збереження його національної ідентичності, поєднання традиційної культури з тим, що називається модернізмом)¹².

З огляду на здатність передавати культурно значиму інформацію, сприяти становленню людини культурної, в освіті набула пріоритетності її культурна складова. За визначенням І. Зязюна, „культура (лат. *kultura* – обробіток, догляд, шанування, виховання, освіта, розвиток) – система програм людської діяльності, поведінки і спілкування людини для зміни та удосконалення суспільного життя в усіх його основних виявах”¹³. Погоджуючись з думкою вченого, зазначимо, що культура є головним надбанням суспільного буття людини, одним з найвагоміших показників цивілізаційного поступу людства, тим “культурним генотипом”, за допомогою якого з покоління до покоління передаються духовні та матеріальні цінності, прагнення до розвитку і самозбереження, самоствердження і самовираження, самореалізації та самовдосконалення тощо.

Широке за значенням трактування сутності аналізованого нами феномену простежуємо у працях І. Огієнка, який розглядав культуру як „безперервний потік, рух культурних цінностей в суспільстві, що відбувається проміж різними поколіннями та соціальними верствами. У цьому русі засвоюються найцінніші культурні вартості, одні набувають нового звучання, інші губляться, що є наслідком культурної спадкоємності”¹⁴. У житті кожної окремої людини, спільноти людей і цілого народу чи не найважливішу роль відіграє духовна культура. Заслуга українського вченого, церковного, державного і громадського діяча полягає в тому, що, розуміючи під *духовною культурою* „інтелектуальний стан народу, розвиток всенародного розуму: його науки, віри, переконань, звичаїв, етики тощо”¹⁵, у своїх працях він переконливо довів, що „духовна культура творить із людини найдосконалішу одиницю”¹⁶.

Сьогодні стало зрозуміло, що подальший розвиток людської цивілізації в умовах швидкоплинних глобалізаційних процесів неможливий без високого рівня духовної культури суспільства, головною ознакою якої є така важлива риса, як визнання людського життя найвищою цінністю, а звідси і толерантність, і емпатія, і гуманне ставлення та повага до інших людей, які представниками різних культур, держав, націй, рас, професій тощо. Водночас це високий рівень самоповаги, самоідентифікації,

¹² Там само, с. 137.

¹³ Там само, с. 439.

¹⁴ Н. Кирюшко, М. Кирюшко, *Особливості культурології І. Огієнка*, [у:] *Духовна і науково-педагогічна діяльність в контексті національного відродження*, Кам’янець-Подільський 1992, с. 45–46.

¹⁵ Мит Іларіон, *Мої проповіді*, Вінніпег 1973, с. 115.

¹⁶ І. Огієнко, *Українська культура*, Київ 1991, с. 131.

розуміння людиною її приналежності до своєї нації, рідного краю, держави, а також величезної відповідальності за збереження національної ідентичності та самобутності.

З цього погляду слушною є думка В. Кременя, який аналізуючи проблему співвідношення глобалізму і культури, акцентує увагу на тому, що „переосмислення природи і внутрішньої сутності глобалізму, розуміння його як *всезагального культурного явища*, що досягається за рахунок висвітлення культурної сутності сучасних техніко-технологічних процесів, як протистояння двох різнопланових, різномасштабних культур – наднаціональної і національної. Такий підхід стверджує інший погляд, шлях до розуміння сутності глобалізму як нової універсальної культури третього тисячоліття”¹⁷. Продовжуючи думку вченого, зазначимо, що у культурологічному вимірі впливу глобалізації набувають нових сутнісних ознак стратегії реформування та модернізації освіти в сучасному світовому освітньому просторі, тобто йдеться про перехід від традиційної до культурної парадигми освіти.

На актуальності парадигмального підходу до розгляду освітніх процесів наголошували у своїх працях О. Бондаревська, Н. Еміх, І. Зязюн, К. Корсак, В. Кремень, М. Романенко, О. Савченко, А. Семенова, Т. Сущенко, Н. Щубелка та ін.

А. Семенова, з’ясовуючи сутність парадигмального моделювання у своїй дисертаційній роботі, визначає *парадигму* як „систему теоретичних, методологічних, аксіологічних поглядів і уявлень, що приймається членами співтовариства як зразок рішення та має відповідну структуру”¹⁸.

Теоретично осмислюючи методологічні засади дослідження культурної парадигми освіти у контексті викликів процесів глобалізації, ми брали до уваги наукові напрацювання Г. Васяновича, М. Вишневського, Н. Гусинського, Н. Еміх, В. Кременя, Ю. Турчанинової та ін.

Виходячи із засад культурологічного підходу, Н. Гусинський і Ю. Турчанинова визначають освіту як „певне надбання особистості, що виявляється у її поведінці, належить її індивідуальній культурі, формується в процесі спілкування з іншими людьми, в процесі набуття особистого досвіду пізнання світу. Освіта залежить від середовища, в якому відбувається розвиток людини”¹⁹. Обстоюючи цю думку, дослідники наголошують, що „розглядаючи процес освіти як рух особистості в полі культури спільноти, ми чітко розрізняємо дві його складові. З одного боку, людина активна,

¹⁷ В.Г. Кремень, *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору*, Київ 2009, с. 191.

¹⁸ А.В. Семенова, *Теоретичні і методичні засади застосування парадигмального моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів*, Дис. доктора педагогічних наук, Одеса 2009, с. 37–38.

¹⁹ Н.Э. Гусинский, Ю.И. Турчанинова, *Введение в философию образования*, Москва 2000, с. 13.

вона рухається по шляху пізнання, розробляє і вдосконалює індивідуальну систему моделей світу. З другого боку, особистість зростає в культурному середовищі і стає його невід'ємною частиною, приймає норми, звичаї та звички, освоює модельний фонд, що здавна належить спільноті²⁰.

У цьому контексті заслуговує на увагу також думка Н. Еміх, яка слушно вважає, що „культурна парадигмальність освіти зорієнтована на особистість, її індивідуальний саморозвиток і самозмінювання; кожна людина розглядається як суб'єкт, активний учасник освітнього процесу, що впливає на саму себе і власний вибір²¹. З погляду дослідниці, культурна парадигмальність освіти „зумовлена такими закономірними положеннями:

- 1) освіта соціокультурно антропологічно детермінована;
- 2) освіта аксіологічна за своєю природою, тобто самоціннісна;
- 3) освіта формує ціннісні пріоритети особистості і суспільства²².

Значний інтерес для нашого дослідження представляє також думка інших науковців, які вивчали окреслену проблему. Зокрема, Н.В. Щубелка, аналізуючи культурологічний вимір освіти як соціального інституту, акцентує увагу на тому, що „розгляд освіти в культурному контексті передбачає визначення буттєвого виміру освіти та тих значень, які набуває освіта в процесі культурного розгортання, тобто як феномену культури, розкриття її взаємозв'язку з культурою, визначення її статусу по відношенню до культури²³. Науковець слушно зауважує, що „освіта уможлиблює процес культурного наступництва. В процесі навчання людиною застосовується знання, навички, які дозволяють їй розуміти культуру. Виховання ставить за мету прищеплення та розуміння цінностей, які ведуть до формування індивідуального змісту того, що засвоюється в освітньому процесі. Так освіта виконує функцію транслятора культури. Освіта несе в собі загальні елементи культури: духовні, практичні, естетичні, моральні. В цьому процесі трансляції важливим є момент „привласнення” культури новими поколіннями²⁴.

Погоджуючись з думкою автора статті, зазначимо, здобуваючи освіту в культурному полі певної академічної спільноти (наприклад, в освітньому середовищі педагогічного університету), молода людина засвоює й акумулює систему знань, набуває професійних умінь і компетенцій, досвіду практичної діяльності, ціннісних установок тощо. Водночас

²⁰ Там само, с. 99.

²¹ Н.А. Эмих, *Культурная парадигма современного образования: Философско-антропологические основания*, Москва 2012, с. 45.

²² Там само, с. 49.

²³ Н.В. Щубелка, *Культурологічний вимір освіти як соціального інституту* http://fd.snu.edu.ua/info/files_articles/collection_14/article3.pdf, стан з: 22.09.2013, с. 2.

²⁴ Там само, с. 3.

у процесі теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя відбувається формування його педагогічної культури, що включає в себе культуру мислення, культуру мовлення, культуру спілкування, культуру поведінки, культуру почуттів, культуру зовнішнього вигляду тощо. Отже, культурну парадигму освіти слід розглядати як якісно новий етап розвитку освітньої системи, у якій особливу роль відіграє культурологічна складова і визначального значення набуває утвердження ціннісних пріоритетів у формуванні особистості.

У контексті осмислення методологічних засад дослідження культурної парадигми освіти вартісною є методологія філософсько-педагогічної антропології. Обґрунтовуючи доцільність її застосування у нашому дослідженні, слушно вважаємо думку Г. Васяновича. Вчений зазначає, що “сучасна методологія педагогічної антропології акцентує на тому, що освічена людина – це не стільки “людина, яка знає”, навіть із сформованим світоглядом, скільки підготовлена до життя, котра орієнтується у складних проблемах культури, здатна усвідомлювати своє місце в світі, серед інших людей”²⁵.

В осмисленні сутнісних ознак культурної парадигми освіти важливого значення надаємо також культурно-освітньому синтезу, який вважають специфічним способом вирішення комплексу освітніх проблем, взаємозв’язку, взаємообумовленості, взаємозалежності і взаємовпливу культури та освіти. За М. Вишневським, *культурно-освітній синтез* – це „зв’язування в педагогічно обґрунтовану цілісність змісту якого-небудь навчального предмета, блоку навчальних дисциплін, усієї навчальної програми, що відноситься до певного рівня освітньої діяльності тощо. Він покликаний забезпечувати адекватне сучасним завданням формування змісту освіти на усіх її ступенях і в усіх її розділах. Загальним джерелом цього змісту є культура в усій її повноті і різноманітності проявів. Стосовно кожного з рівнів освіти (дошкільна, початкова шкільна, середня, вища освіта) здійснюється відбір тих досягнень культури, освоєння яких відповідає віковим особливостям учнів і дозволяє особистості, яка навчається, перейти на наступний ступінь у своєму становленні й розвитку”²⁶.

Висновки. Сьогодні кожна нація або культура на землі намагається розв’язати проблему того, як організувати процес навчання, щоб сформувати в учнів і студентів почуття національної ідентичності

²⁵ Г. Васянович, *Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку*, [у:] *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи*, т. 1, ред. М. Євтух, Д. Герцюк, К. Шмидт, Львів 2013, с. 20.

²⁶ М. Вишневський, *Філософские и педагогические аспекты культурно-образовательного синтеза*, [у:] *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи*, т. 1, ред. М. Євтух, Д. Герцюк, К. Шмидт, Львів 2013, с. 48–49.

й одночасно приналежності до глобальної спільноти людей²⁷. Отож, підсумовуючи, зазначимо, що назріла потреба реформування системи освіти України на всіх її освітніх рівнях зумовлена низкою причин. Вагому роль тут відіграють інтеграційні та глобалізаційні процеси, що стрімко розвиваються і проникають у всі сфери життєдіяльності українського суспільства. З цього погляду розроблення і впровадження культурної парадигми освіти дасть змогу вирішити низку важливих питань навчання, освіти і виховання молодого покоління. Водночас реалізація нової парадигми освіти передбачає зміни у змісті і методах теоретичної і практичної підготовки педагогічних кадрів.

Summary

Methodological Research Principles of the Cultural and Education Paradigm in the Context of Globalization Process

Essence of main key concepts of research (“globalization”, “globalization of education”, “culture”, “paradigm” and others like that) is found out in the article. Main factors which determine the influence of globalization on the vital spheres of modern society and on such important spheres of human existence, as education and culture life are specified. Attention is given to the historical challenges for the XXI century education related to the processes of globalization. Expediency of paradigmatic approach in assessing the challenges of globalization for development of education is *justified*. Methodological principles of research of cultural paradigm of education in the context of challenges of globalization are theoretically interpreted.

---

²⁷ Т. Кошманова, *Досконалість системи педагогічної освіти: нові виклики і пропозиції*, [у:] *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи*, т. 1, ред. М. Євтух, Д. Герцюк, К. Шмидт, Львів 2013, с. 348.